

näib, et oleme siia ilma sündinud just nimelt armastust õp-
pima ja selleni jõudma.

Mina küll usun armastuse jõusse, õigemini ma tean, et see on maailma suurim jõud. Ja kui su hinges on armastus, on sul olemas kõik. Minul on ta olemas ja sellepärast polegi mul millestki puudus.

Ah jaa, lisaks kõigele muule teen ma armumisel ja armastusel suurt vahet. Kui sul on armastus, pole armuda vaja. Samuti pole vaja temaga, kellest hoolid, pidevalt koos olla ega teda omada. Tõeline armastus annab inimese vabaks ja just see vabadus ongi jõud, mis ühendab. Kuna olen seda kogenud, siis tean, et taoline tunne pakub tõelist õnne. Ja veel, ainult see, mille suudad vabaks lasta, on sul tõeliselt olemas. Eriti, kui asi inimsuhteid puudutab.

Meenub Dostojevski ütetus "Kuritööst ja karistusest" - "Armastada kogu inimkonda laiemas mõttes, see on imelihtne. Kuid armastada üht ja ainsat olevust enda kõrval, see on raske." Olen selle mõttega päri."

Toomas Kuter ja reaalsus

"Muidugi ei ole ma realist. Kuidas saaksingi? Samas on reaalsus mitme otsaga ja mitme nüansiga, nagu kõik muudki asjad.

Tekib küsimus, mis on reaalsus. Momendil ei tea me ise-
gi seda, kas näeme meid ümbritsevat samaselt, kuigi tõenäoliselt ei näe, sest meie asukoht ümbritseva suhtes on ju erinev. Nii on ka reaalsusega. Palju on neid, kes seda tõestada püüavad, kuid siiani pole reaalsuse identifitseerimine kellelgi õnnestunud."

Toomas Kuter ja teisipoolsus

"Ilma jumalata ei saa ükski inimene täisväärtuslikult elada. Jumal ilma inimeseta samuti mitte. Side jumala ja inimese vahel on kindel ja üllas liit. Minul on oma jumal, kes on maailmas olemas olnud juba enne Jeest. Side temaga on mul hinges püsinud läbi aegade ja läbi eelnevate elude. See side on andnud kindlust, jõudu ja arusaamist maailma asjadest. Võib-olla tänu sellele on ka minu muinasjutud sündinud.

Vaimsed kogemusi ja kirgastumisi tuleb mul sageli läbi elada. Need on fantastilised kogemused ja ühel ajahetkel jõuame ilmselt kõik nendeni. Igauks läbi temale määratud viisi.

Mina jõudsin selleni läbi pöörase nooruse. Elasin väga intensiivselt (seda mitte vaimses plaanis) ja lubasin endale inimlikke naudinguid, kusjuures sellisel kujul ja sellisel hulgal, mis *comme il faut* inimesed ilmselt ahhetama paneks. Aga selle eest elasin oma nooruse täisväärtuslikult ja jooksin sarved maha. Ma ei häbene sellest rääkida, sest tänu naudingute rohkusele kasvasin neist üle ja kaotasin neist sõltuvuse. Palju hullem oleks, kui täiskasvanud mehena üritaksin läbi elada oma elamata noorust. Ent elamata nooruse probleem on paraku paljudel."

Toomas Kuter ja tulevik

"Saatus annab igale meist, mida väärime. Minu suurimaks sooviks on olla selle kõrval, keda armastan. Ühtlasi on see ka kohustuseks. Ent kui kohustus ja soov üheks muutuvad, kas polegi see iseendaga hakkamasaamine või iseenda võitmine?"

Juttu ajas ANNE-LIIS ÕIGUS

Jõuluõhtut ja -ööd peeti eriti pühaks ajaks, mil olid liikvel nii head kui kurjad jõud. Jõuludega on seotud mitmesugused maagilised toimingud ja ennustamine. Kohati köeti ahjusid kadakatega või suitsutati tubasid kadakaokstega, et majja tükkinud kurjad vaimud põgeneksid. Toa põrandale laotati jõuluõled. Varemadel aegadel ehiti kodu jõulude ajal jõulukrooniga. Kroone oli kolme liiki: 1) roost või putkelüliselt tehtud oktaeedrisarnased kroonid; 2) kroonid horisontaalse ratta või ristikujuulise põhjaga, millest ripnevad nõõrid, otsas õlgtärnid; 3) kartulisse ümberringi kiirtekujuulisel torgatud rukkikõrred, ilustatud värvilise paberiga, mida nimetati krässiks. Nagu jõuluõled oli ka jõulukroon ühenduses viljakasvuga. Need valmistati kas esimesest või viimasest viljavihust, millega mõjutati viljakasvu, sigivust ja jõukust ühelt poolt ja mis oma maagilise jõuga kaitses kõige kurja eest, eriti öödel, mil vaimud rändasid.

V o r m s i s tehti jõulukroone juba aegsasti enne jõule; kaks neist pandi lauale, ja mõned suuremad lae alla, kuhu nad jäid kogu pühadeajaks.

S a n g a s t e s kinnitati lakke kartul nõõriga. Kartulisse pisteti pikad õlekõrred ja nende juurde riputati paberilipakad. Need heljusid lae all ning valmistasid lastele rõõmu, esinedes jõulukroonina.

T o r i s t on teateid seinte ja lagede katmise kohta lõuendiga.

K e i l a s ehiti seinu värvitud hõõvlilaastudega.

S a a r d e s kaunistati kambri seinu palukavartest pärgadega. Pärgade sees olid omatehtud laternad ja pabertutid. Mõnes kohas ehiti seinu karukoldadega.

Ilma ennustati kogu eelolevaks aastaks peamiselt tähtede ja härmatise põhjal. Usuti, et jõuluõöl loomad räägivad; neile viidi lauta leiba. Kogu öö pidi toit laual olema.

Jõulude pühitsemise kombeid läbib soov edendada maa, karja ja inimeste sigivust. selleks otstarbeks toodi ohvreid ja kasutati maagiati. Ohver oli mõeldud põllumajandust edendavatele kaitsevaimudele.

R i s t i l mindi öösi sauna, võeti õlut-leiba kaasa ja jooki seal; mis üle jäi, visati vastu lage. See taigi pidi mõjutama paremat viljakasvu. Koerale ja kassile anti enne inimeste söömaasumist leiba ja liha, siis pidi uus aasta olema peatoiduse saamise poolest õnnistatud.

P ä r n u m a a l, S a u g a s oli hoopis omapärane komme. Pereisa viis jõululaupäeva õhtul mitu uut vihta sauna esivanemate vaimude vihtlemiseks

Mõnes kohas viidi jõuluõhtul vikatid, kirved ja muud terariistad tuppa, et vili suvel hästi kasvaks. Tööriistu hoiti kas laua all või mujal, peaasi, et oleksid uluall. Põhjusest on nimetatud nõiduse kartust või vanapagana ratsutamist, töö-